

MĂRTURII DIN PATRIMONIUL MUZEULUI NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI PRIVIND UNIREA BASARABIEI CU ROMÂNIA

Cornelia Apostol

Actul Unirii din 27 martie 1918, în urma căruia Basarabia a revenit la Țara - Mamă, va rămâne încrestat cu litere de aur în letopisețele neamului românesc¹, scria în a sa Istorie a Basarabiei, Ion Nistor. Fiind unul din artizanii de seamă ai evenimentului ce și-a găsit împlinirea la Chișinău, în ziua de 27 martie 1918, istoricul și omul politic scria în continuare: "cade în sarcina istoricilor de mai târziu, când evenimentele actuale vor fi primită perspectiva cuvenită, când se vor cunoaște frământările și zbuciumările de azi în toate amănunțele lor, ca să le pună cuvenita legătură cu întreaga noastră dezvoltare istorică și să le aprecieze după merit deopotrivă cu făuritorii lor"².

De-a lungul anilor, patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României s-a îmbogățit cu o serie de documente de o valoare istorică și documentară deosebită, unele în strânsă legătură cu acest moment al istoriei noastre naționale. După ce timp de aproape douăzeci de ani au stat în depozite, acum, ele și-au găsit locul firesc în expozițiile muzeului, consutuindu-se într-o imagine grăitoare a faptelor istorice din primăvara anului 1918.

În comunicarea de față ne-am propus să ne oprim asupra a cinci documente, care sunt: Declarația Sfatului Țării din 24 Ianuarie 1918³; Scrisoarea lui Alexandru Marghiloman către arhiepiscopul Chișinăului, Gurie, din aprilie 1914⁴; Carte de vizită a arhiepiscopului și mitropolitului Chișinăului, Gurie⁵; Actul Unirii Basarabiei cu Roinânia, votat de Sfatul Țării la 27 martie 1918⁶; și Telegrama adresată de Ion Incuțel regelui Ferdinand al României la 11 Aprilie 1918⁷.

Documentele sus-menționate prezintă un interes aparte în fondul nostru documentar istoric și se impune să subliniem câteva din argumentele ce susțin această afirmație: în primul rând, ele marchează prin conținutul lor momente importante în desfășurarea procesului istoric al înfăptuirii unirii de la 27 martie 1918, începând cu ziua de 24 Ianuarie - zi cu adâncă semnificație în lupta românilor pentru unire, continuând apoi cu pregătirile adunării solemne din 27 martie și în sfârșit ședința Sfatului Țării; totodată, documentele sunt legate și aduc în prim plan, personalități istorice de prim rang ce au avut un rol important în înfăptuirea unirii.

cum au fost: regele Ferdinand al României, Ion Incuț, președinte al Sfatului Țării de la Chișinău, Alexandru Marghiloman, prim-ministru al României; arhiepiscopul Chișinăului și Hotinului și mitropolit al Chișinăului, Gurie Grosu. Valoarea lor este incontestabilă și datorită faptului că sunt puține documentele care se păstrează în legătură cu acest moment al istoriei Marii Uniri din 1918 și cu atât mai puține cele ce au intrat în circuitul muzeistic fiind prezentate publicului larg; proveniența documentelor este un alt punct, care face ca ele să fie cu atât mai prețioase pentru noi, cu cât aflăm că, în totalitatea lor, documentele au fost achiziționate de la persoane particulare în anii 1974 și 1976. Documentele sunt importante și pentru fondul documentar muzeistic, ele venind să reliefeze aspecte importante din procesul istoric al unirii Basarabiei cu România în 1918.

Urmând ordinea cronologică a desfășurării evenimentelor, primul document asupra cărui ne oprim este Declarația Sfatului Țării privind proclamarea neatârării Republicii Moldovenești⁸ (fig. 1). Adresându-se moldovenilor și noroadelor înfrățite ale Republicii Moldovenești, Sfatul Țării, pornind de la condițiile concrete ale momentului, proclama la 24 Ianuarie 1918 independența Republicii Democratice Moldovenești; în Declarație se subliniază: "... noi suntem siliți să ne proclamăm, în unire cu voința norodului - Republica Democratică Moldovenească, slobodă, desine stătătoare și neatârnată, având ea singura dreptul de a-și hotări soarta în viitor"⁹ și se continua prin sublinierea câtorva idei și aspecte de stringență actualitate în acea etapă ce vor fi urmărite în politica sa launtrică și din afară. Oprindu-se la momentul și cauzele intrării armatei române în Basarabia - Divizia a XI-a română, condusă de generalul Ernest Broșteanu¹⁰, documentul subliniază: "Prin venirea oștilor frățești române pe pământul Republicii noastre s-a întocmit o stare prielnică pentru munca harnică și orânduită pe toate ogoarele vieții. Oștile românești au venit să apere drumurile de fier și magazinele de pîine pentru front, dar ființa lor pe pământul nostru ajuta la așezarea rânduleii în țară..."¹¹. Declarația sa se încheia cu un apel "noi vă chemăm pe toți spre unire, spre muncă pașnică și liniște, pentru binele tuturor noroadelor Republicii Democratice Moldovenești, de acum și pururea neatârnată"¹². Documentul, foaie volantă, poartă și o semnătură autografă "N.T. Păduraru. 1918"; este tipărit cu tuș negru pe hârtie albă, ușor îngălbenită de vreme; are dimensiunile 44 x 30 cm și a fost achiziționat de la domnul Nitreanu Nicolae în anul 1976¹³.

În anul 1974 erau achiziționate de la doamna Ana Alexandrina Crăciun, împreună cu alte documente și două manuscrise legate de pregătirile pentru adunarea solemnă a Sfatului Țării din 27 martie/9 aprilie 1918 de la Chișinău¹⁴. Este o corespondență între primul ministru al României, Alexandru Marghiloman și arhiepiscopul Chișinăului și Hotinului, Gurie, în legătură cu participarea lui Alexandru Marghiloman

la ședința din 27 martie 1918 a Sfatului Țării. În scrisoarea lui Al. Marghiloman din ziua de vineri, 4 aprilie 1918, cu o adnotare făcută duminică, 6 aprilie, se subliniază dorința sa, în cazul participării, de a lua cuvântul în numele Guvernului României, la adunarea de la Chișinău¹⁵. Răspunsul arhiepiscopului și mitropolitului Chișinăului, Gurie, este dat pe o carte de vizită a acestuia, pe care sunt scrise câteva rânduri, prin care i se face cunoscut omului politic de la București faptul "că ne-ar face o mare plăcere și veți avea un mare folos, dacă veți lua cuvântul la ședința Sfatului Țării, care va avea loc în sala istorică, la ora 10 în ziua de 27/9 aprilie"¹⁶. Cele două manuscrise (primul scris cu cerneală neagră pe hârtie albă, dimensiuni: 26 x 22 cm, 1 filă, scrisă recto, poartă semnătura autografa a lui Al. Marghiloman¹⁷; cel de-al doilea - cartea de vizită - din carton, pe care este imprimat cu tuș negru "GURIE ARHIEPISCOPUL CHIȘINĂULUI ȘI HOTINULUI" și text manuscris, cu cerneală neagră: dimensiuni: 10 x 6.5 cm și este însoțită de plic, pe care este scris numele adresantului - Al. Marghiloman¹⁸.

Continuând firul cronologic al prezentării documentelor, am ajuns la "Actul Unirii votat la 27 martie st.v. 1918"¹⁹ (fig. 2). El marchează împlinirea momentului sacru, când în ședința solemnă a Sfatului Țării se vota Unirea Basarabiei cu România. "În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declara Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum 100 de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului ca noroadele singure să-și hotărăască soarta lor de azi înainte și pentru totdeauna, se Unește cu Mama Sa România. Trăiască Unirea Basarabiei cu România de-a pururi și totdeauna! Președintele Sfatului Țării, Ion Inculeț; Vice-președinte Pan Halippa; secretarul Sfatului Țării - I. Buzdugan"²⁰.

Nu ne vom opri asupra importanței și implicațiilor actului de la 27 martie 1918 de la Chișinău, decât pentru a-i cita pe același martor ocular cum singur se definește Ion Nistor și care scria într-un articol publicat în ziarul lui Onisifor Ghibu, "România Nouă". "Proclamarea aceasta constituie unul dintre cele mai mari, mai remarcabile și mai fericite evenimente din întreg trecutul neamului nostru. Ferice de frații basarabeni care din prinosul însuflețirii și dragostei lor de neam și de țară, au izbutit să împletească din nou legăturile sfrești între Basarabia și România..."²¹.

Revenind la documentul nostru, precizăm că este o foaie volantă, hârtie albă, pe care s-a imprimat cu tuș negru textul citat; are un chenar negru cu motive ornamentale specific basarabene; sus, scris cu litere mari BASARABIA și dedesubt, într-un medalion, portretul regelui întregitor de țară, Ferdinand, purtând coroana regală și având semnătura autografa mai jos, De o parte și de alta a textului, tot în medalioane, portretele domnilor Moldovei, Ștefan cel Mare (1457-1504) și Dimitrie Cantemir (1710-1711), iar jos, în centrul inscripția de la Cetatea Albă din 1476: de-o parte

și de alta versuri de C. Zarida Sylva, în stânga: "Bucurați-vă surori mândre și vă înveseliți/ Împreună regăsirea, lângă maica ce iubiți/Jucați hora înfrățirii cu flăcăi dintre stejari/ Hora Sfântă a zdrobirii, Hora ROMÂNIEI MARI" și în dreapta: "Iar când falnic viitorul, va păstra în veci solia/Basarabia rămâne pe veci a țării noastre rai; Ca în hrisoave să rămâe Ferdinand și cu Maria, / Prea slăviți în România, pe altarul lui Mihai / C. Zarida Sylva". Pe document a fost aplicat, în dreapta, un sigiliu de ceară roșie, pe un șnur din mătase tricoloră (roșu, galben, albastru), din păcate sigiliul este deteriorat, dar putem considera că este sigiliul Sfatului Țării. Dimensiuni: 38 x 24,5 cm. A fost donat muzeului nostru de Dionisie Zagovodnâi, în anul 1976²².

Având în vedere elementele de mai sus, considerăm că aceste foi volante au fost realizate mai târziu, probabil în strânsă legătură cu proclamarea regatului României, în octombrie 1922 și cu manifestările ce au avut loc cu acel prilej.

Ultimul document prezentat este telegrama adresată de Ion Inculeț, președinte al Sfatului Țării de la Chișinău, regelui Ferdinand al României, la Iași în ziua de 11 aprilie 1918²³. În textul telegramei, exprimându-se marea bucurie a unirii, se arată că "în numele Sfatului Țării care reprezenta poporul românesc din Basarabia dezrobite de jugul secular aduc Majestății Voasre expresiunea credinței neclintite a întregului popor românesc din Moldova răsăriteană". Totodată se subliniază convingerea că "în unire cu țara mamă vede cheazășia dezvoltării sale libere și calea neînduplecată spre cultura națională și dreptate socială"²⁴. Documentul este scris pe formular tip, pe care este aplicat pe banda dactilografiată, textul telegramei; dimensiuni: 27 x 21 cm, 1 filă, recto²⁵. El a fost achiziționat, împreună cu alte documente de la doamna Ana Alexandrina Crăciun în anul 1974²⁶.

Desigur, că aceste documente permit o analiză și mai pătrunzătoare a ceea ce aduc ele în contextul istoric dat, însă noi ne oprim aici, subliniind încă odată ideea că existența în patrimoniul nostru a acestor documente de o importanță remarcabilă pentru istoria zbuciumată a poporului român și a luptei sale pentru afirmarea ideilor naționale, ne îndeamnă odată în plus să ne oprim cu respect asupra lor și să ne facem o datorie de onoare din prezentarea lor. Nu putem să încheiem fără a menționa faptul că, aceste documente au fost prezentate prima dată spre vizionare cu ocazia organizării expoziției jubiliare consacrate împlinirii a 75 de ani de la marile bătălii de la Mărășești, Mărăști și Oituz din vara anului 1917, deschisă la Muzeul Național de Istorie a României, pentru ca la scurtă vreme, la 1 decembrie 1992, ele să se afle în expoziția deschisă la Chișinău și dedicată Marii Uniri din 1918.

NOTE

1. Ion Nistor, *Istoria Basarabiei*, București, 1991, p. 289.
2. *Ibidem*.
3. Muzeul Național de Istorie a României (M.N.I.R.), nr. inv. 105.564.
4. *Ibidem*, nr. inv. 103046.
5. *Ibidem*, nr. inv. 103.045
6. *Ibidem*, nr. inv. 102.958.
7. *Ibidem*, nr. inv. 86.480.
8. M.N.I.R., nr. inv. 105.564; în Ion Nistor, *op.cit.*, p. 289; Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *De la statul geto-dac la statul român unitar*, București, 1983, p. 564.
9. *Ibidem*.
10. Ion Nistor, *op.cit.*, p. 289; Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *op. cit.*, p. 562.
11. M.N.I.R., nr. inv. 105.564.
12. *Ibidem*.
13. În M.N.I.R., oferta nr. 1087/1976.
14. *Ibidem*, oferta nr. 851/1974.
15. M.N.I.R., nr. inv. 103.046.
16. *Ibidem*, nr. inv. 103.045.
17. *Ibidem*, nr. inv. 103.046.
18. *Ibidem*, nr. inv. 103.045.
19. M.N.I.R., donația nr. 339/1974.
20. *Ibidem*, Ion Nistor, *op.cit.*, p. 285-286; Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *op. cit.*, p. 567.
21. I. Nistor, *op.cit.*, p. 288-289.
22. În M.N.I.R., donația nr. 339/1976.
23. M.N.I.R., nr. inv. 86.480
24. *Ibidem*.
25. *Ibidem*.
26. În M.N.I.R. oferta nr. 851/1976.

**PROOFS OF THE PATRIMONY OF THE NATIONAL HISTORY
MUSEUM OF ROMANIA REGARDING THE UNIFICATION OF
BASARABIA WITH ROMANIA**

- Abstract -

The paper presents documents regarding the unification of Basarabia with Romania that took place in March, 27, 1918. These documents with an exceptional historical value were purchased by the National History Museum in 1974 and 1976. They throw light upon some very important moments in carrying out the historic process that led to the above mentioned unification.

On the other hand, outstanding figures are dealt with, who played an important role in the achievement of the unification, such as: king Ferdinand of Romania, Ion Inculeț - president of the Council of the Country of Chișinău, Alexandru Marghiloman-Prime Minister of Romania and Gurie Grosu - archbishop of Chișinău and Hotin and bishop of Chișinău.

Proclamarea neatârării Republicii Moldovenești.

Declarația Sfatului Țării.

Moldoveni și noroade înfrățite ale Republicii Moldovenești!

Marea Revoluție Rusească ne-a scos din întunericul de robie, în care am trăit atâta amar de vreme, la calea slobozeniei, dreptății și înfrățirii. Prin jertfa și osteneala voastră a tuturor, țară noastră, înfrățindu-și dreptul, dobândit de revoluție, de a-și hotărî singură soarta, s'a declarat Republică Democratică Slobodă.

Înfrății prin sângele, vărsat sub steagurile revoluției, noi ne-am arătat dorința neclintită să trăim în unire cu republicile, ce s'au înființat pe pământul fostei împărății Rusești, alcătuiind toți la un loc Marea Republică Democratică Federativă Rusească.

Dar vremurile sunt schimbătoare și împrejurările politice de azi împiedecă cu desăvârșire înfrățirea acestei uniri. Republica Democratică a Ucrainei, vecina noastră de peste Nistru, s'a proclamat neatârnată și noi astfel ne-am trezit deapărții de Rusia și republicolele alcătuite în vechile ei hotare.

În astfel de împrejurări și noi sistemul alții să ne proclamăm, în unire cu veștile norodului, — Republică Democratică Moldovenească, slobodă, desinostăitoare și neatârnată, având ca singur dreptul de a-și hotărî soarta în viitor.

Proclamarea neatârării este o cerință politică a vremii, căci Republica Moldovenească nu mai poate aștepta dela nimeni ordănuirea vieții sale și popoarele Republicii trebuie să înțeleagă, că viitorul lor atâră numai dela dărușile și că acest viitor poate să fie înfrățit numai prin Așezământul înalt de ocărmuire — Sfatul Țării și Stăpânirea pusă de el — Sfatul Miniștrilor.

Republica Moldovenească Neatârnată își pune ca scop pacea și înțelegerea prietenească în viața politică și economică cu toate țările îndepărtate și vecine, socotind războiul ca cel mai vrăjmaș dușman al noroadelor și țărilor. Deci în politica sa din afară Republica Moldovenească Neatârnată va urmări încheierea cât mai degrabă a păcii obștei democratice, în înțelegere cu toți întovărășiții.

În politica sa lăuntrică Republica Moldovenească Neatârnată, chezășuind drepturi depline tuturor națiilor, va urma mai departe cu întărirea slobozeniilor, câștigate prin revoluție și vestite prin declarația Sfatului Țării dela 2 Decembrie anul 1917.

Îndeosebi, Sfatul Țării și Sfatul miniștrilor Republicii Moldovenești se va

sili să cheme cât mai degrabă Adu-narea Poporană, pe temeiul glășuirii obștei, care va hotărî desăvârșit rânduiala lăuntrică în țară și legăturile ei de unire cu alte țări dacă acestea o va cere binele popoarelor Republicii noastre.

În al doilea rând Sfatul Țării și Sfatul miniștrilor Republicii Moldovenești Neatârnată au de grijă să hotărască în cel mai scurt timp treaba pământului. Acesta va trece în mânăle plugarilor fără plată, pe temeiul împărțirii drepte, după cum s'a spus în Declarația dela 2 Decembrie.

Afară de asta Sfatul Țării, și Stăpânirea Republicii Moldovenești au în vedere să lucreze în cel mai scurt timp un șir întreg de zăcoane și măsurii, care să îndeplineze nevoile de azi ale țării, în scopul de a o scoate din bezna întunericului, sărăciei și foamii.

Moldoveni și noroade înfrățite ale Republicii Moldovenești!

— Suntem la colitură cea mai însemnată a istoriei noastre! Dela conștiința și înțelepciunea voastră atâră viitorul țării. Prin venirea oștilor frățești române pe pământul Republicii noastre și întocmit o stare prielnică pentru munca harnică și orânduită pe toate ogorarele vieții. Oștile românești au venit să apere drumurile de fer și magazinele de pâine pentru front, dar linia lor pe pământul nostru ajută la așezarea rânduelii în țară și de azi înainte rădă muncii fiecăruia ce înțeleg al Republicii este chezășuită împotriva lui: omnia raulăcătorilor.

Alt scop oștile românești pe pământul Republicii noastre nu au. Toate zvonurile, cum că Românii au venit să ne cuprindă țara și să ne stăpânească, nu se potrivească cu adevărul și împărăție de dușmanii Republicii noastre. Că oștile românești nu ne primejduesc neatârarea, slobozenia și drepturile câștigate prin revoluție — chezășie pe sunt Franța, Anglia și America, cu mărturiile lor, precum și declarațiile impunităților României.

Înădă încredințați, că zădrea vieții noastre nu va fi atâră de nimeni și că nimic nu primejduește neatârarea și slobozeniile dobândite prin revoluție noi vă chemăm pe toți spre unire, spre muncă pașnică și liniște, pentru binele tuturor noroadelor Republicii Democratice Moldovenești, de acum și purrea neatârnată!

T. N. Paduraru
1917

Primită de Sfatul Țării la 24 Ianuarie 1918.

Planșa 1. — Declarația de independență — 24 ianuarie 1918, Chișinău.

— The Independence Declaration — Chișinău, January 24, 1918.

BASARABIA

forment

ACTUL UNIRII

VOTAT DE SFATUL TARII
LA 27 MARTIE SI. V. 1918.

IN NUMELE POPULUI BASARABIEI SFATUL TARII DECLARA
REPUBLICA DEMOCRATICA MOLDOVANEASCA (Basarabia)
IN HOTARELE SA DINTRU PAUT. NESTRU DUNARE, MARCA
NEAGAR SI VECHILE GRANITE CU AUSTRIA SUPRA DE
RUSIA ACUM O SUTA SI MAI SINE DE ANI DIN TRUPUL
VECHII MOLDOVE, IN PUTEREA DREPTULUI ISTORIC SI
DREPTULUI DE NEAM PE CARE PRINCIPALULUI SA NOBIA
DELE SINGURE SA SI HOTARASCA HOTARA LOR DE A SI
INAINTE SI DENTRU TOTDCAUNA, SE UNESTE
CU MAMA SA ROMANIA.

TRAIASCA UNIREA BASARABIEI
CU ROMANIA

DE-A PURUBI SI TOTDCAUNA!

PRESEDINTELE SFATULUI TARII,

ION INCULECT

Vice-Președinte

PAN HALIPPA

SECRETARUL SFATULUI TARII

I. BUZDUGAN.

ȘTEFAN CEL MARE

DIMITRIE CANTEMIR

1710-1711

*Bucatastetă suroră mândră și od învâștă:
Împreună război, lângă marea cu iubiri
Jurați hora înfrățiri cu făcând dintra
Jurați hora sfântă a dezrobiri, hora Româ-
niel Mari.*

G. Zorica Sylva.

Imcepți. Cal. Albe 1918

*Iar când falte ostoră, eu odăra în nești
suata,
Basarabia rămân pe unca a țării noastre
feti;
Ca în litanie ad stărua Ferdinand
și cu Maria,
Prea stăruit în România, pe altarul lui
I Mihai.*

G. Zorica Sylva.

Plansa 2. – Actul Unirii Basarabiei cu România, 27 martie 1918, Chișinău.

– The act of the Union of Bassarabia to Romania, Chișinău, March 27, 1918.